

Scenariusz symulacji rozprawy, w trakcie której przeprowadzona jest mediacja

(uczniowie i uczennice szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych)

Scenariusz warto przekazać nauczycielowi przed planowanym terminem przeprowadzenia symulacji, by przydzielić role i umożliwić uczniom przygotowanie się do rozprawy i mediacji.

Można zwrócić się do nauczyciela, by w ramach przygotowań, przekazał uczniom podstawowe informacje dotyczące mediacji. Poniżej propozycja takich informacji.

Przed rozpoczęciem symulacji rozprawy warto uprzedzić uczniów, że w jej trakcie zostanie przeprowadzona mediacja, można zaprezentować w kilku słowach, na czym polega mediacja, jakie są jej zasady, krótko, jakie korzyści wynikają z zakończenia sprawy w drodze mediacji. Wystąpienie to może być zastąpione rozmową, w której poprzez zadane pytania przez prowadzącego sędziego, uzupełnione lub sprostowane zostaną odpowiedzi uczestników spotkania.

Propozycja zagadnień do przedstawienia na wstępie

Jaki jest cel mediacji?

Celem mediacji jest wypracowanie rozwiązania satysfakcjonującego strony konfliktu, nie rozstrzygamy kto ma rację, ale dążymy do zakończenia sporu. Stronom nie narzuca się sposobu rozwiązania sporu, to one same je wypracowują.

Mediacja w sprawach cywilnych to droga doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego strony rozwiązania sporu na drodze dobrowolnych negocjacji prowadzonych przy udziale trzeciej osoby, neutralnego i bezstronnego mediatora, który wspiera przebieg negocjacji, łagodzi powstające napięcia i pomaga w dojściu do porozumienia.

Mediacja w sprawach karnych ma na celu naprawienie wyrządzonych przestępstwem szkód materialnych i moralnych, pozwala pokrzywdzonemu

na wyrażenie jego emocji, oczekiwań i potrzeb. Sprawcy pozwala przejąć odpowiedzialność za skutki przestępstwa oraz podjąć związane z nią działania. Sprzyja trwałemu zakończeniu konfliktu lub jego załagodzeniu.

Jakie są zasady mediacji?

1. **dobrowolność** - to strony decydują, czy chcą wziąć udział w mediacji, zgoda jest dobrowolna. Zgoda ta może być cofnięta na każdym etapie trwania mediacji, przez każdą ze stron. Wobec uczestników postępowania mediacyjnego nie może być stosowana jakakolwiek forma presji czy nacisku odnośnie udziału w mediacji,
2. **bezstronność** - strony mediacji mają równe prawa i powinny być traktowane jednakowo,
3. **poufność** - przebieg postępowania mediacyjnego objęty jest tajemnicą,
4. **neutralność** - mediator nie może narzucać stronom własnych propozycji rozwiązań sporu, porozumienie jest wypracowywane przez same strony. Jedynie na zgodny wniosek stron mediator może wskazać sposoby rozwiązania sporu, które nie są dla stron wiążące. Mediatorowi nie wolno czerpać żadnych korzyści z tego, co jest przedmiotem negocjacji pomiędzy uczestnikami ani też z faktu, sposobu lub formy zawarcia ugody,
5. **akceptowalność** - strony muszą zaakceptować osobę mediatora i jego pomoc w dochodzeniu do porozumienia. Mogą również na początku mediacji uzgodnić z mediatorem reguły mediacji, których następnie w toku mediacji powinny przestrzegać.

Po wstępie może rozpocząć się rozprawa, przed którą lub w trakcie której sędzia prowadzący może zwrócić uwagę uczniom na to, że poza świadkami, na rozprawie przeprowadza się inne dowody np. dowody z dokumentów tj. z paragonów zakupu, zdjęć, czy dowód z opinii biegłego co do wartości zniszczonych rzeczy i w ten sposób wyjaśnić zasadę kontrydiktoryjności.

W trakcie rozprawy, po przesłuchaniu stron i świadków, można skierować strony do mediacji. Można mediację przeprowadzić wcześniej, jednak przeprowadzenie postępowania dowodowego pozwoli uczniom na zapoznanie się z zasadami zachowania przed sądem, z pouczeniami udzielanymi przez sąd, a także w naturalny sposób wykaże zalety mediacji, której wybór uwalnia strony od konieczności toczenia sporu i wykazywania racji przed sądem.

Scenariusz

W symulacji rozprawy i mediacji aktywny udział będą brali

1. Powódka: Kasia
2. Pełnomocnik (pełnomocniczka) powódki np. adwokat
3. Pozwany: Kuba
4. Pełnomocnik (pełnomocniczka) pozwanego np. radca prawny
5. Świadek: Janek
6. Świadek: Tomek
7. Mediator/Mediatorka (najlepiej jeśli do tej roli zostaną wyznaczone dwie osoby, mediatorzy często mediują w parach)
8. Protokolant
9. Dwóch sędziów przybocznych, których rolą będzie zadawanie pytań i w razie braku ugody, wydanie wyroku łącznie z sędzią przewodniczącym - *(rola sędziego przewodniczącego także może być powierzona uczniowi, jeśli są to uczniowie ostatniej klasy szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowej, jednak dla sprawnego przebiegu rozprawy z udziałem ucznia jako sędziego przewodniczącego, warto dodatkowo przygotować informacje z planem takiej rozprawy, a w trakcie rozprawy, w razie potrzeby, wspierać go radą lub podpowiedzią).*

Stan faktyczny – część wspólna dla wszystkich uczniów

Kuba pożyczył **Kasi** swoją książkę – lekturę

W najbliższą środę klasa Kuby omawiać miała lekturę, dlatego w poniedziałek Kuba zażądał od koleżanki zwrotu książki. Ta jednak jej nie oddała. Przekasowym świadkiem rozmowy Kuby z Kasią był **Janek**. W trakcie rozmowy Kasia wyjaśniała przyczyny, dla których zamierzała oddać książkę dopiero we wtorek.

Dalszy scenariusz w wersji dla klas młodszych

Po rozmowie, na następnej przerwie, Kuba wszedł do sali, w której Kasia miała rozpocząć lekcję angielskiego. Zanim dziewczynka przysła, na tablicy napisał dużymi literami: KAŚKA TO GŁUPIA ZŁODZIEJKA. Napis uzupełnił niezbyt udanym portretem Kasi. Świadkiem „działań twórczych” Kuby był ich wspólny kolega z klasy **Tomek**. Po skończeniu portretu Kuba szybko wyszedł z sali.

Kasia jako jedna z ostatnich weszła do klasy. Wówczas inni uczniowie zaczęli sobie z niej żartować i jej dokuczać. Świadkiem reakcji grupy na wejście dziewczynki był **Tomek**. Kasia próbowała zetrzeć tablicę, jednak koledzy nie pozwolili jej na to, dalej sobie żartując. Kasi zrobiło się bardzo przykro, tym bardziej, że nie czuła się winna tego, że nie mogła natychmiast oddać koledze książki.

W związku z tym, Kasia zdecydowała się wystąpić z pozwem przeciwko Kubie, w którym żądała:

1. nakazania przeproszenia poprzez wywieszenie na tablicy klasowej i szkolnej, koło pokoju nauczycielskiego, a także opublikowania w bezpłatnej gazecie *Echo Nadwiślańskie*, następującego oświadczenia:
Ja niżej podpisany Kuba przepraszam swoją koleżankę Kasię za to, że swoim zachowaniem naruszyłem bezpodstawnie jej dobre imię, narażając ją na nieuzasadnione przykrości ze strony grupy;
2. zapłaty zadośćuczynienia w kwocie 500 zł na cel społeczny – *Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt Na Paluchu.*

Kasia wniosła również o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka Tomka.

Pozwany Kuba wniósł o oddalenie powództwa. Zawniósł o przesłuchanie w charakterze świadka Janka (świadka rozmowy dotyczącej zwrotu książki).

W trakcie postępowania sąd skierował strony do mediacji.

Dalszy scenariusz w wersji dla klas starszych

Po rozmowie, Kuba umieścił na Instagramie i na Facebooku zdjęcie Kasi, które ta wcześniej wysłała do wąskiej grupy znajomych, z prośbą, by zachowali je tylko dla siebie i nie rozpowszechniali. Na zdjęciu Kasia nie wyglądała atrakcyjnie, zostało zrobione chwilę po tym jak się obudziła, była wówczas przeziębiona, miała zaczerwieniony nos i potargane włosy. Pod zdjęciem Kuba umieścił jeszcze napis „KAŚKA TO GŁUPIA ZŁODZIEJKA. Następnego dnia w szkole inni uczniowie, którzy zapoznali się z treścią wpisów i zdjęciem, zaczęli sobie żartować z Kasi i jej dokuczać. Świadkiem reakcji grupy był **Tomek**. Kasi zrobiło się bardzo przykro, tym bardziej, że nie czuła się winna tego, że nie mogła natychmiast oddać koledze książki.

W związku z tym, Kasia zdecydowała się wystąpić z pozwem przeciwko Kubie, w którym żądała:

1. nakazania przeproszenia poprzez wywieszenie na tablicy klasowej i szkolnej, koło pokoju nauczycielskiego, a także nakazania opublikowania na Instagramie i Facebooku oświadczenia: *Ja niżej podpisany Kuba przepraszam swoją koleżankę Kasię za to, że swoim zachowaniem naruszyłem bezpodstawnie jej dobre imię, narażając ją na nieuzasadnione przykrości ze strony grupy;*
2. zapłaty zadośćuczynienia w kwocie 500 zł na cel społeczny – *Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt Na Paluchu.*

Kasia wniosła również o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka Tomka.

Pozwany Kuba wniósł o oddalenie powództwa. Zawniósł o przesłuchanie w charakterze świadka Janka (świadka rozmowy dotyczącej zwrotu książki).

W trakcie postępowania sąd skierował strony do mediacji.

Powódka – Kasia

Jako powódka domagasz się przeprosin i zadośćuczynienia.

W procesie reprezentuje Cię pełnomocnik, wspólnie przygotujcie stanowisko w sprawie.

Podczas rozprawy zostaniesz przesłuchana, podczas przesłuchania postaraj się przedstawić swoją sytuację – jak się czułaś, kiedy inni uczniowie śmiali się z Ciebie. Dlaczego rysunek (zdjęcie) i napis sprawiły Ci przykrość, że poczułaś się ośmieszona. Jak długo utrzymywały się te emocje i jak sobie z nimi radziłaś. Czy ktoś Ci pomógł, czy korzystałaś z czyjejś pomocy.

Na pewno zostaną zadane pytania o książkę, dlaczego nie została zwrócona mimo prośby Kubę – zastanów się jak możesz to wytłumaczyć.

Podczas mediacji pamiętaj o tym, że nie oddałaś książki, o zwrot której Kuba poprosił. Spróbuj więc postawić się w sytuacji Kubę. Poszukajcie porozumienia, które uwzględni racje, ale i emocje, jednej i drugiej strony.

Pozwany – Kuba

Zostałeś pozwany przez Kasię. Oznacza to, że Kasia domaga się abyś ją przeprosił i zapłacił zadośćuczynienie, czyli formę rekompensaty za złe samopoczucie, negatywne emocje, smutek i poczucie ośmieszenia przed uczniami.

Podczas rozprawy przyznajesz, że napisałeś na tablicy wyzwisko na koleżankę i rysunek (zamieściłeś zdjęcie i podpis) jednak wskazujesz na to, że bezskutecznie zwróciłeś się do koleżanki o zwrot książki, którą jej pożyczyłeś i która była Ci potrzebna.

Wnosisz o oddalenie powództwa w całości, ponieważ zostałeś sprowokowany do napisania komentarza, a ponadto poddajesz w wątpliwość, to że Kasia mogła poczuć się dotknięta napisem i rysunkiem (zdjęciem, podpisem), by mogła poczuć się ośmieszona. Wskazujesz, że takie sytuacje zdarzają się w szkole bardzo często, że koledzy wypisują na tablicach o sobie różne rzeczy i wykonują zabawne rysunki, zamieszczają cudze zdjęcia w internecie i komentują je. Nikt nie domaga się za to przeprosin czy zapłaty zadośćuczynienia.

Podczas przesłuchania będziesz starał się przedstawić swoją wersję wydarzeń. Ogólnie czujesz się pokrzywdzony, bo to Kasia swoim zachowaniem doprowadziła do tego, że nie mogłeś przygotować się do lekcji, nie mogłeś przeczytać lektury.

W procesie masz pełnomocnika, wspólnie przygotujcie linię obrony.

Podczas mediacji próbujesz jednak postawić się w sytuacji Kasi. Pomyśl, jak Ty byś się poczuł, gdyby to Twoja karykatura została namalowana na szkolnej tablicy, czy umieszczona w sieci. Poszukajcie porozumienia, które uwzględni racje, ale i emocje, jednej i drugiej strony.

Świadek powódki – Tomek

Zostałeś powołany na świadka na wniosek powódki – Kasi. Sąd będzie Cię pytał o wiek, czym się zajmujesz, gdzie mieszkasz (miejscowość) i czy jesteś spokrewniony lub spowinowacony z powódką lub pozwanym. Przygotuj wcześniej odpowiedzi na te pytania. Chodzisz z Kasią razem do klasy, widziałeś napis i rysunek (zdjęcie i komentarz) i reakcje Kasi oraz innych uczniów. Nie wiedziałeś, że Kasia nie oddała książki Kubie.

Świadek pozwanego – Janek

Zostałeś powołany na świadka na wniosek pozwanego – Kubie. Sąd będzie Cię pytał o wiek, czym się zajmujesz, gdzie mieszkasz (miejscowość) i czy jesteś spokrewniony lub spowinowacony z powódką lub pozwanym. Przygotuj wcześniej odpowiedzi na te pytania.

Chodzisz z Kasią i Kubą do tej samej szkoły. Byłeś przy tym, jak Kuba zwrócił się do Kasi o zwrot książki, wskazując dlaczego mu jest potrzebna. Słyszałeś, co odpowiedziała Kasia.

Pełnomocnik(czka) Kasi

Jesteś pełnomocnikiem(czką) powódki. Twoim zadaniem jest reprezentowanie jej w sądzie, co oznacza, że na początku rozprawy mówisz czego powódka się domaga i dlaczego.

Podczas przesłuchania świadków i stron zadajesz pytania dotyczące tego co się stało w klasie, jakie reakcje wywołał komentarz i rysunek (zdjęcie).

Po przesłuchaniach, jeśli strony nie zawrą ugody, podsumujesz stanowisko powódki w krótkim końcowym wystąpieniu, które ma przekonać sąd żeby uwzględnił jej żądanie.

Pełnomocnik(czka) Kubu

W procesie reprezentujesz pozwanego, co oznacza, że na początku rozprawy zwracasz się do sądu, by nie uwzględnił żądania powódki i mówisz, dlaczego. Podczas przesłuchania świadków zadajesz pytania dotyczące odmowy zwrotu książki, oraz przyczyn, dla których Kuba napisał komentarz i namalował karykaturę (zamieścił zdjęcie).

Po przesłuchaniach, jeśli strony nie zawrą ugody, podsumujesz stanowisko pozwanego w krótkim końcowym wystąpieniu, które ma przekonać sąd żeby nie uwzględnił jej żądań, w którym podkreślasz, że Kuba zwracał się o zwrot książki, że to on jest pokrzywdzony. Bagatelizujesz komentarz i rysunek (zdjęcie) wskazując, że to jest powszechna sytuacja w szkole i uczniowie nie obrażają się.

Mediator/Mediatorka

Starasz się doprowadzić do ugody między Kasią i Kubą. W tym celu tłumaczysz na czym polega mediacja.

1. jest dobrowolna – obie strony muszą się na nią zgodzić,

2. jest poufna – to co zostanie powiedziane nie może później zostać wykorzystane np. w sądzie,
3. jest bezstronna – mediator nie działa na korzyść żadnej strony,
4. ma charakter nieformalny – nie ma sztywno określonych reguł, które mówią co można, a czego nie można,
5. strony same wypracowują porozumienie, ale to porozumienie jest ważne i skuteczne i po tym jak zostanie zaakceptowane przez sąd, może być przymusowo egzekwowane,
6. prowadzona jest w atmosferze bezpieczeństwa.

Twoją rolą jest zbudowanie atmosfery szacunku i poczucia bezpieczeństwa.

W praktyce w pierwszym etapie pozwalasz każdej stronie powiedzieć o co jej zdaniem chodzi w sporze, jakie widzi problemy do rozwiązania.

Następnie starasz się podsumować te stanowiska – co jest osią sporu, dlaczego powstał konflikt i czego oczekuje jedna strona oraz druga.

Następnie pytasz strony czego oczekują od siebie. Jakie widzą rozwiązania sporu.

Jeśli nastąpi porozumienie – informujesz, że powinno zostać spisane.

Pamiętaj, że Twoją rolą jest pomoc stronom w tym, aby to one rozwiązały konflikt i doszły do porozumienia.

Po przeprowadzeniu mediacji, warto uaktywnić pozostałych uczniów uczestniczących w symulacji dotychczas jedynie w charakterze publiczności. W tym celu można całą klasę podzielić na trzy – czteroosobowe grupy mediacyjne w składzie: Mediator (Mediatorzy), Kasia i Kuba i zaproponować w ramach tych grup przeprowadzenie mediacji.

Następnie każda grupa przedstawi swoje wyniki mediacji. W razie różnorodności propozycji, można zwrócić uwagę na różnicę w treści wypracowanych ugód i ich przyczyny.

Warto przygotować mały upominek i uprzedzić, że Kasia i Kuba (główni aktorzy) wybiorą ugodę, która ich zdaniem będzie warta realizacji, a zwycięska grupa zostanie nagrodzona.

Warto zwrócić uwagę uczniom, że o treści ugody nie mogą decydować osobiste sympatie/antypatie do uczniów, którzy odgrywali rolę Kuby i Kasia. Również aktorom: Kasi i Kubie warto zasugerować, że wybór zwycięskiej ugody nie może być uzależniony od osobistych relacji z osobami, które weszły w skład grupy mediacyjnej. Przy wypracowywaniu porozumienia i przy wyborze zwycięskiej ugody decydować powinny jedynie względy obiektywne i bezstronność.

Nawet jeśli Kuba i Kasia doszli do porozumienia, czy wybrali ugodę kolegów, sąd może wydać wyrok. Wydanie wyroku mimo zawarcia ugody, pozwoli na porównanie treści formalnego rozstrzygnięcia wydanego przez sąd, z ugodami wypracowanymi przez uczniów.

Po zakończeniu rozprawy/mediacji warto umożliwić swobodne wypowiedzenie się "publiczności" i "aktorom" co do przebiegu rozprawy i mediacji, prosząc, by nie oceniano wystąpień, ale podzielono się wrażeniami. Dlaczego zdaniem publiczności osiągnięto porozumienie/nie osiągnięto porozumienia. Można zwrócić się o wskazanie zalet mediacji jako alternatywnej metody rozwiązywania sporu.

Jako zakończenie, prowadzący sędzia w podsumowaniu powtórzyć może zalety mediacji wymienione przez uczestników spotkania oraz uzupełnić to zestawienie, o te istotne, na które uczniowie nie zwrócili uwagi.

Zbiór podstawowych zalet mediacji

- mediacja zapewnia stronom możliwość decydowania o jej ostatecznym wyniku (tzn. mogą zakończyć spór ugodą, objąć ugodą część spornych kwestii, zakończyć w każdej chwili mediację bez zawarcia ugody),
- mediacja, inaczej niż postępowanie sądowe, pozwala często na usunięcie na trwałe konfliktu, sporu,

- mediacja daje szansę wypracowania rozwiązania sporu, konfliktu w sposób akceptowany przez obie strony, dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb i oczekiwań,
- mediacja zapewnia równorzędną pozycję dla wszystkich stron konfliktu lub sporu,
- mediacja przyczynia się do skrócenia okresu trwania postępowania sądowego,
- mediacja przyczynia się do zmniejszenia kosztów związanych z postępowaniem sądowym,
- mediacja pozwala na uniknięcie przymusowej egzekucji obowiązku, bowiem wzmacnia poczucie odpowiedzialności za obowiązek określony we wspólnie wypracowanym porozumieniu,
- mediacja, w aspekcie społecznym, wpływa na kształtowanie właściwych relacji międzyludzkich,
- mediacja, w aspekcie psychologicznym, pozwala spojrzeć na spór także z perspektywy drugiej strony i na przemyślenie jego istoty z punktu widzenia przeciwnika,
- mediacja, daje możliwość opowiedzenia o swoich krzywdach, doznanym poczuciu niesprawiedliwości, zaspakaja potrzebę wysłuchania.